

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**СТ А Н О В И Щ Е
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД ПО
КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО 3/2004 Г.**

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 17.05.2004 г. по кд 3/2004 г. на Конституционния съд е прието за разглеждане искане на Президента на Република България за тълкуване на член 153 и член 158 точка 3 от Конституцията. Тълкувателните питання обхващат евентуалната приложимост на член 158, точка 3 във връзка с член 153 от Конституцията по отношение на бъдещи конституционни изменения, свързани с приемането на Република България за член на Европейския съюз.

Върховният касационен съд е конституиран като заинтересована страна по делото.

В становището си ще се спрем на всяко от тълкувателните питання така, както те са допуснати от съда.

- 1. Да се приеме конституционна разпоредба, която да предвижда органите на Европейския съюз да могат да приемат решения и да създават юридически актове, които**

имат наднационално, пряко и универсално действие по отношение на Република България.

Приемането на такава разпоредба ще е необходимо, за да може на конституционно ниво да се легализира механизмът на инкорпориране на правото на ЕС във вътрешното ни право. Известно е, че актовете на ЕС (регламенти и директиви) произвеждат пряко, незабавно и универсално действие за всички страни – членки на ЕС. Досега у нас бе предвиден един общовалиден конституционен механизъм за въвеждане на международните правни норми, приети с участието на Република България във вътрешното право на страната – този по член 5, алинея 4 от Конституцията. Ефективното функциониране на този механизъм е гарантирано от член 149, алинея 1, точка 4 от Конституцията – възможността Конституционният съд да обяви несъответствие на законите с международен договор, по който България е страна.

С приемането ни в ЕС е наложително без да се променя общата разпоредба на член 5, алинея 4 да се предвиди непосредствено, незабавно и универсално действие на актовете, приемани от компетентните органи на ЕС. Не е необходимо по отношение на тях да се предвижда допълнителна компетентност на КС, доколкото за съответствието и доминиращото им положение във вътрешното право на всяка една държава членка на ЕС следи съдът в Люксембург, чиято юрисдикция ще приемем с факта на влизането ни в ЕС и ратифицирането на договорите на Общността.

ВКС счита, че създаването на предлаганата конституционна разпоредба с нищо не засяга формата на държавно управление по смисъла на член 158, точка 3 от Конституцията. Промяната може да бъде направена от обикновено Народно събрание.

2. Да отпадне от Конституцията забраната за придобиване право на собственост върху земя от страна на гражданите от ЕС.

Става дума за отпадане на забрана за придобиване на земя в гражданскоправен смисъл. В това не би могло да се съзре каквото и да било посегателство по отношение на суверенитета и териториалната цялост на държавата. Твърде примитивно би било разбирането, че с премахването на посочената забрана се посяга на териториалната цялост и суверенитет. Последните две понятия са такива на публичното, респективно конституционното право, а в случая става дума за действия, свързани с придобиване право на собственост, които

имат гражданскоправна същност. С отпадане на забраната за закупуване на земя от граждани от ЕС с нищо не се накърняват конституционнозащитените права на собственост на българските граждани. Посоченото изменение в Конституцията не попада в хипотезите на член 158, точка 3 и може да бъде направено от обикновено Народно събрание.

3. Да се предвиди европейско гражданство и произтичащите от него последици.

Според член II-39, точка 1 от Хартата на основните права на Съюза: “Всяка гражданка и всеки гражданин на Съюза има право да избира и да бъде избран в изборите за Европейски парламент в държавата – членка, в която пребивава, при същите условия, както и гражданите на тази държава”.

Съгласно член II-40: “Всяка гражданка и всеки гражданин на Съюза има право да избира и да бъде избран в местни избори в държавата-членка, в която пребивава, при същите условия, както и гражданите на тази държава”.

От цитираните разпоредби се вижда, че активното и пасивно избирателно право на гражданите на Съюза се свързват с местопребиваването. Става дума за такава степен на интеграция, която без да заличава териториалните граници или да ограничава националния суверенитет, ще позволи ефективно упражняване на активно и пасивно избирателно право на всеки гражданин на ЕС спрямо територията, на която лицето пребивава. Подобна разпоредба няма с нищо да накърни конституционно признати права на български граждани, напротив, ще предвиди още едно тяхно право – това на европейско гражданство с произтичащите от него правомощия, което ще бъде регулирано по напълно равнопоставен и юридически реципрочен начин. Тук е мястото да се каже, че в член 17, точка 1 от Договора за създаване на Европейската общност, който е в сила от февруари 2003 г., изрично е прогласено, че “Гражданството на Съюза допълва националното гражданство и не го заменя”.

Няма да бъде накърнена и формата на държавно устройство и държавно управление, тъй като не се предвиждат промени в статута по-специално на местните органи, формирани чрез упражняване активното и пасивното избирателно право на гражданите на ЕС. Статутът на тези органи, визирани в глава 7 от Конституцията, с нищо няма да бъде променен.

И това изменение в Конституцията може да се извърши от обикновено Народно събрание.

4. Да се приемат разпоредби, възлагащи на национални държавни органи, упражняването на представителните функции в органите на ЕС.

По отношение на това изменение вече има изразено становище на КС, съдържащо се в мотивите по кд 22/2002 г: “Предстоящата интеграция на Република България в Североатлантическия алианс и в Европейския съюз ще наложат възлагането на нови функции на някои от съществуващите основни конституционни органи. При запазване принципите, върху които е изградена държавата, на баланса и взаимоотношенията между институциите, това няма да промени формата на държавно управление.”

Това са част от носещите мотиви на цитираното решение и в този смисъл те са задължителни. ВЪН от това ВКС изцяло ги споделя.

5. Да се приеме разпоредба относно възможността за осъществяване на предварителен контрол от Народното събрание в процеса на изработване на актовете, приемани от органите на ЕС

Предварителният контрол, за който стана дума, е институционализиран като елемент от процеса на вземане на решения от органите на ЕС. Той има двояк смисъл. От една страна има консултативно, включително понякога действащо възпиращо значение при формиране на решенията на органите на ЕС, а от друга – и това е особено важно за интересуващия ни тук конституционно-правен проблем – чрез този предварителен контрол се осъществява доминиращата роля на НС като законодателен органи в държавата спрямо участващите в различни органи на ЕС представители на изпълнителната власт. Така съгласуването и контролът се вписват по един естествен начин в изискването на нашата Конституция за упражняване на контролни функции на законодателната власт над изпълнителната.

Предлаганото изменение в Конституцията не засяга формите на държавно устройство и държавно управление и може да бъде прието от обикновено Народно събрание.

6. Да се приеме разпоредба, позволяваща предаването на български граждани на чужда държава или международен

съюз за целите на наказателното преследване в случаите, когато това е предвидено в международен договор, по който България е страна

С приемането ни в ЕС Република България ще трябва да приеме Рамковото решение на Съвета от 13.06.2002 г. относно европейската заповед за задържане и процедурите по предаване на лица между държавите-членки. В решението са изброени случаите (видовете тежки престъпления), при които такова задържане е възможно. Посочени са и множество изисквания и предпоставки, непозволяващи да се злоупотреби с предвидената възможност. Подчертава се, че “Европейската заповед за задържане е първата конкретна мярка в сферата на наказателното право, която прилага принципа на взаимното признаване, описан от Европейския съвет като “крайъгълния камък” на съдебното сътрудничество (преамбюл, точка б).

В корелативен план може да се види определена връзка между Договора от Ница в частта му относно европейското гражданство, Хартата за правата на гражданите на ЕС и Рамковото решение, за което става дума. И в трите акта доминира идеята за европейското гражданство като ново правно явление. Рамковото решение на Съвета относно европейската заповед за задържане има за цел да повиши степента на сигурност и охрана на законните права и интереси на гражданите на ЕС. Приемането ѝ с нищо няма да се отрази върху формата на държавно устройство и държавно управление. Едва ли би могло да се види противоречие и с член 25, алинея 4 от Конституцията, доколкото с приемането на Европейската заповед за задържане се защитават по-висши конституционни ценности, каквито са правото на живот и правото на защита срещу накърнени или застрашени законни интереси (член 28, член 56 и член 57, алинея 2 от Конституцията).

И все пак, ако се прецени, че ще се стигне до известно противоречие с член 25, алинея 4 от Конституцията, няма никаква пречка обикновено Народно събрание да извърши корекция в този конституционен текст, въвеждайки изключение, произтичащо от паралелното европейско гражданство, каквото всички български граждани ще придобият с приемането ни в ЕС.

7. Да се разширят признаците на равноправие на гражданите в съответствие с Хартата за правата на гражданите на ЕС

Няма никакво съмнение, че разширяването на признаците за равноправие и приемането им в нашата Конституция ще доведат до още по-висок стандарт в уредбата на материята. Предложеното

изменение не влиза в противоречие с конституционноустановените форми на държавно устройство и държавно управление и може да се осъществи от обикновено Народно събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВЪРХОВНИЯ
КАСАЦИОНЕН СЪД:**

ИВАН ГРИГОРОВ

**ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС,
РЪКОВОДИТЕЛ
НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ:**

БЛАГОВЕСТ ПУНЕВ

**ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС,
РЪКОВОДИТЕЛ
НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ:**

РУМЕН НЕНКОВ

**ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС,
РЪКОВОДИТЕЛ НА
ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ:**

ЛЮБКА ИЛИЕВА

